

Переверзєв Дмитро Миколайович,
викладач вищої категорії
Вищого навчального закладу
Кіровоградський кооперативний коледж
економіки і права імені М.П. Сая
d_pereverzev@ukr.net

МЕХАНІЗМ РЕАЛІЗАЦІЇ ФУНКЦІЙ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ПРАВ ДІТЕЙ З ОБМЕЖЕНИМИ МОЖЛИВОСТЯМИ

У статті проведено дослідження функцій адміністративно-правової охорони прав дітей з обмеженими можливостями, з'ясовано спрямованість регулятивної та охоронної функцій адміністративного права в означеній сфері правовідносин. Автор звертає увагу на характеристики такого правового явища як «механізм реалізації функцій», визначає складові елементи механізму реалізації спеціально-юридичних функцій адміністративно-правової охорони прав дітей з обмеженими можливостями.

Ключові слова: функції права, механізм реалізації функцій, регулятивна функція, охоронна функція, адміністративно-правова охорона, діти з обмеженими можливостями.

Pereverzev D. MECHANISM OF IMPLEMENTATION OF FUNCTIONS OF ADMINISTRATIVE AND LEGAL PROTECTION OF CHILDREN'S RIGHTS WITH DISABILITIES

The article examines the functions of administrative and legal protection of the rights of children with disabilities, clarifies the direction of regulatory and protective functions of administrative law in this area of legal relations. The author draws attention to the characteristics of such a legal phenomenon as the "mechanism for the implementation of functions", identifies the constituent elements of the mechanism for the implementation of special legal functions of administrative and legal protection of the rights of children with disabilities.

Key words: functions of law, mechanism of realization of functions, regulatory function, protective function, administrative and legal protection, children with disabilities.

Постановка проблеми. Доволі велику частину населення України наразі становлять особи з інвалідністю, певний відсоток з яких складають діти з обмеженими можливостями, які через певні вади здоров'я різноманітного характеру мають проблеми у функціонуванні організму. Міжнародна спільнота та Україна, в тому числі, зобов'язались забезпечити, як на законодавчому рівні так і у сфері практичної реалізації, дотримання та охорону прав таких учасників суспільних відносин з обмеженими можливостями. На реалізацію таких заходів направлено норми міжнародних актів та ряду національних нормативно-правових актів. Проте на даний час має місце невирішеність ряду проблемних питань в даному напрямку. Більшість нормативних актів носить декларативний характер, діти з обмеженими можливостями під час спроб реалізувати надані їм права зіштовхуються як з фізичними так і соціальними бар'єрами, позбавлені фактичної можливості реалізовувати свої права нарівні з іншими учасниками суспільних відносин. виправити таку ситуацію має на меті інститут адміністративно-правової охорони прав дітей з обмеженими можливостями, реалізація функцій якого забезпечує недопущення порушень гарантованих та охоронюваних прав.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Серед науковців, які приділили увагу в своїх дослідженнях питанням реалізації регулятивної та охоронної функцій права у системі функцій права, варто відзначити таких учених як І. Антошину, І. Арістову, В. Бабкіна, О. Безпалову, Р. Зварича, Б. Гривнака, В. Ісаєву Ю. Пирожкову, О. Миронець, В. Тимошенко та ін.

Мета статті полягає у визначенні правового механізму реалізації функцій адміністративно-правової охорони прав дітей з обмеженими можливостями.

Виклад основного матеріалу дослідження. Основним завданням демократичної держави є забезпечення охорони прав і свобод її громадян. Адміністративно-правова охорона прав і свобод дітей з обмеженими можливостями, які виступають частиною суспільства нашої держави, включає в себе систему правових норм, що закріплюють право таких дітей на безбар'єрне середовище, на освіту, на охорону здоров'я тощо, та передбачає і регламентує напрямки діяльності органів публічної влади щодо забезпечення реалізації таких прав.

Основними напрямками впливу права на суспільні відносини, які виникають у сфері адміністративно-правової охорони, з метою їх упорядкування є втілення в життя спеціально-юридичних функцій: регулятивної та охоронної [1, с. 31].

Основним соціальним призначенням права у сфері адміністративно-правової охорони є регулювання суспільних відносин у різноманітних формах, таких як, нормативний чи правозастосовчий акт, встановлення правового статусу, визначення правосуб'єктності учасників правовідносин, окреслення компетенції органів публічної влади, з метою забезпечення охорони гарантованих прав, свобод та інтересів.

О.Ф. Скакун визначає, що регулятивна функція – це функція упорядкування суспільних відносин, у

зазначеній сфері, визначення лінії поведінки людей, наділення їх певними правами та обов'язками [2, с. 226].

Регулятивна функція впливає із соціального призначення права — регулювати суспільні відносини. Ця функція спрямована на закріплення суспільних відносин, забезпечення або гальмування їх розвитку [3, 155].

На думку В. Ісаєвої, регулятивна функція спрямована на закріплення суспільних відносин або забезпечення їх розвитку. У здійсненні цієї функції особливого значення набуває конституційне закріплення форм власності і основних політичних інститутів, що існують у суспільстві. Суспільні відносини, таким чином, вводяться правом у певні рамки. Функція правового регулювання може бути спрямована на впорядкування і розвиток суспільних відносин, визначення конкретних напрямів поведінки людей, реалізацію ними своїх прав і обов'язків (наприклад, регулювання договірних відносин). Регулювання буває загальним, коли регулюється поведінка широкого кола невизначених суб'єктів (наприклад, правило про необхідність реєстрації політичних партій чи встановлення розміру податку) або індивідуальним — регулюється поведінка особи чи вузького кола осіб (наприклад, судові рішення у певній справі), тобто через акти застосування права [4, с. 45].

Таким чином, регулятивна функція адміністративно-правової охорони прав дітей з обмеженими можливостями спрямована на регламентування і вдосконалення суспільних відносин у сфері реалізації та охорони прав таких дітей, визначення напрямів і способів поведінки учасників публічних правовідносин у сфері охорони прав дітей з обмеженими можливостями, з метою їх захисту.

Щодо охоронної функції, то О.Ф. Скакун визначає її як таку, що забезпечує встановлення та гарантування державою заходів юридичного захисту та юридичної відповідальності, яка має на меті витіснення шкідливих для суспільства відносин та охорону позитивних [2, с. 226].

О.М. Миронець визначає, що охоронна функція адміністративного права полягає в охороні цією галуззю відносин, які ним регулюються, а також порушених прав, свобод суб'єктів цього виду правовідносин. Її ж реалізація, складається із закріплення на законодавчому рівні заходів юридичної відповідальності за правопорушення, а також визначення та ефективності правозастосовчої діяльності по притягненню правопорушників до адміністративної відповідальності [5, с. 66].

Завданням охоронної функції, на думку В.В. Ісаєвої, є здійснення впливу на суспільні відносини шляхом поступового витискування тих явищ, які є небажаними для суспільства. Ця функція здійснюється заради охорони особистості і суспільної безпеки з допомогою встановлення заборон та негативних наслідків порушень, шляхів виконання прийнятих щодо правопорушників рішень і т. ін. [4, с. 45].

Таким чином, охоронна функція адміністративно-правової охорони прав дітей з обмеженими можливостями спрямована на попередження їх порушень з боку інших учасників суспільних відносин шляхом встановлення певних заборон, приписів та заходів примусу і негативних наслідків у вигляді відповідальності за їх недотримання та порушення.

Перш ніж перейти безпосередньо до характеристики механізму реалізації функцій адміністративно-правової охорони прав дітей з обмеженими можливостями, варто звернути увагу на важливість такого правового явища як «механізм реалізації функцій». З'ясування його змісту є необхідним кроком для вдосконалення процесу адміністративно-правової охорони дітей з обмеженими можливостями.

Перевага даної категорії полягає в тому, що за її допомогою можна показати і пояснити функції адміністративно-правової охорони як «живу», фактичну і постійно здійснювану роботу органів публічної адміністрації у сфері забезпечення дотримання прав, свобод та інтересів дітей з обмеженими можливостями. Крім того, категорія «механізм» дозволяє проникнути всередину функції, з'ясувати її будову і порядок руху усіх її «вузлів і деталей».

У юридичній науці поняття «механізм правового регулювання» активно використовується з 1960 року. Його запровадження стало наслідком того, що розробка окремих правових явищ (актів, норм, правовідносин і т.п.) і дослідження їх впливу на суспільні відносини не завжди давали бажаний результат. У реальній дійсності ці явища не існують ізольовано одне від одного, вони постійно взаємодіють і саме у взаємодії вчиняють регулюючий вплив на суспільні відносини [6, с. 18].

Як стверджує П.М. Рабінович, вивчення стану механізму правового регулювання дає змогу з'ясувати, якою мірою юридично забезпечено здійсненність того чи іншого закону, адже без повноцінного механізму реалізації він «зависає у повітрі», перетворюється на обіцянку, декларацію, гасло. Маючи уявлення про належний «набір» елементів такого механізму, можна встановити, яка його «ланка» відсутня або не спрацьовує через ті або інші вади, а отже, вимагає певного «ремонту» [7, с. 169].

С. Алексєєв розуміє під механізмом правового регулювання взятую в єдності всю сукупність правових засобів, за допомогою яких забезпечується правовий вплив на суспільні відносини [8, с. 30].

Тож, механізм реалізації функцій представляє собою систему взаємопов'язаних та узгоджених елементів, що забезпечують масштабність, результативність і легітимність їх здійснення. Цими елементами, як стверджує О.Ф. Скакун, виступають засоби (норми права, суб'єктивні права і юридичні обов'язки, рішення судів тощо, об'єктивовані в правових актах); способи (дозволяння, зобов'язування, заборона); форми (використання, виконання, додержання, застосування) [2, с. 499].

Механізм реалізації регулятивної функції права можна представити як систему послідовних елементів: встановлення міри можливої і належної правил поведінки в правових нормах (формування права); норма права як результат і форма вираження відповідного правила поведінки; правосвідомість людини; правовідносини; правопорядок як кінцевий результат регулятивної функції. Кожен наступний елемент обумовлений наявністю

попереднього [9, с. 26].

Таким чином можна визначити, що механізм реалізації регулятивної функції адміністративно-правової охорони прав дітей з обмеженими можливостями, представляє собою систему наступних елементів: встановлення чи санкціонування правил поведінки учасників суспільних відносин щодо реалізації і дотримання прав, свобод та інтересів дітей з обмеженими можливостями, у вигляді правових норм; правосвідомість громадськості, яка має формуватися з урахуванням соціальної моделі розуміння інвалідності; правовідносини, обов'язковим учасником яких виступають діти з обмеженими можливостями, позбувшись соціальних та фізичних бар'єрів на шляху реалізації гарантованих державою прав, свобод та інтересів; дотримання встановлених норм (правопорядок), як результат реалізації попередніх елементів регулятивної функції адміністративно-правової охорони.

За умови не дотримання правопорядку за допомогою засобів регулятивної функції адміністративно-правової охорони, застосовуються елементи охоронної функції. Відновлення правопорядку, на думку Р. Ботвінова, є важливим елементом у змісті охоронної функції, оскільки її стратегічна, генеральна мета полягає не тільки і не стільки в покаранні винних, скільки в досягненні оптимального рівня організованості, впорядкованості соціального життя, необхідного для існування і нормального функціонування суспільства [10, с. 159].

На думку В. Тимошенко, реалізація охоронної функції передбачає: встановлення обов'язків, заборон, запобіжних заходів, заходів примусу; фіксацію негативних санкцій-покарань і процедури їх реалізації. Вона здійснюється в межах регулятивних й охоронних правовідносин, у процедурно-процесуальній формі, шляхом дотримання, виконання, використання і застосування нормативно-правових приписів. Її властиві специфічні методи, що реалізують владно-зобов'язуючі, попереджувальні вимоги, наприклад, припинення небажаних дій [11, с. 192].

С.А. Дроботов визначає що механізмами реалізації охоронної функції права є насамперед: встановлення правових заборон щодо вчинення суспільно небезпечних або суспільно небажаних дій; наявність правових санкцій за вчинені протиправні дії (або бездіяльність); визначення видів злочинів та інших видів правопорушень; визначення правовідносин, які виникають у разі вчинення правопорушення; юридична відповідальність. При цьому всі ці механізми мають суто правовий характер, оскільки забезпечення охоронної функції держави передбачає застосування інших засобів і механізмів [12, с. 713].

Таким чином можна визначити, що механізм реалізації охоронної функції адміністративно-правової охорони прав дітей з обмеженими можливостями, представляє собою систему наступних елементів: встановлення на законодавчому рівні заборон щодо вчинення суспільно небажаних дій щодо прав, свобод та інтересів дітей з обмеженими можливостями; встановлення правових санкцій за вчинення дії, що унеможливають адаптацію дітей з обмеженими можливостями до суспільства та перешкоджають нормальній реалізації їх прав та інтересів (або бездіяльність у створенні безбар'єрного середовища для таких учасників суспільних відносин); визначення на рівні нормативних актів процедурних особливостей правовідносин, які матимуть місце у разі вчинення правопорушення щодо прав дітей з обмеженими можливостями; юридична відповідальність осіб, визнаних винними у порушенні прав даної категорії учасників правовідносин.

Висновки. Враховуючи результати проведеного дослідження можна стверджувати, що завдяки адміністративно-правовій складовій механізму реалізації функцій охорони прав дітей з обмеженими можливостями, забезпечується правовий вплив на правовідносини, що виникають між всіма учасниками з приводу реалізації прав таких дітей у всіх сферах їх життя. Застосування даного механізму основною метою визначає правовий вплив на діяльність органів публічної влади у сфері забезпечення дотримання прав дітей з обмеженими можливостями та створення передумов налагодження безбар'єрного середовища і укорінення соціальної моделі розуміння інвалідності, що сприятиме належній реалізації дітьми з обмеженими можливостями своїх прав та інтересів, виключення випадків дискримінації за ознакою інвалідності, надасть змогу побудувати відкрите інклюзивне суспільство та забезпечить реальний і ефективний захист прав в разі їх порушення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Єщук О.М. Адміністративно-правова охорона в інформаційному суспільстві. *Інформація і право*. № 2(11) / 2014. С. 30-33. URL: <http://ippi.org.ua/sites/default/files/14eomois.pdf>.
2. Скакун О.Ф. Теорія держави і права : підручник / О.Ф. Скакун ; [пер. з рос.]. Харків : Консум, 2001. 656 с.
3. Загальна теорія держави і права : підруч. для студ. юрид. вищих навч. закладів / М. В. Цвік, О. В. Петришин, Л. В. Авраменко та ін. ; за ред. М. В. Цвіка, О. В. Петришина. Х., 2009. 584 с.
4. Ісаєва В. В. Функції права: теоретико-правовий аналіз. *Часопис Київського університету права*. 2013. №1. С. 45-48.
5. Миронець О. Реалізація охоронної функції адміністративного права. *Юридичний вісник «Повітряне і космічне право»*. 2016. № 39. Том 2. С. 62-67.
6. Фатеев П.П. Понятие и структура механизма административно-правового регулирования. *Научный вестник Уральского академии государственной службы*. 2010. № 3 (12). С. 18-21.
7. Рабінович П.М. Основи загальної теорії права та держави: навч. посібник. 9-е вид., зі змінами. Львів: «Край», 2007. 192 с.

8. Алексеев С.С. Механизм правового регулирования. М.: «Юридическая литература», 1966. 186 с.
9. Зварич Р.В., Гривнак Б.Л. Регулятивна функція права у системі функцій права. *Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького*. Серія : Право. 2017. № 4. С. 20-28.
10. Ботвінов Р. Особливості реалізації правоохоронної функції держави в сучасному українському суспільстві. *Ефективність державного управління*. 2016. Вип. 4 (49). Ч. 1. С. 156-163.
11. Тимошенко В. Вступ до курсу "функції права". *Право України*. 2017. № 2.
12. Дроботов С.А. Забезпечення охоронної функції права: теоретико-методологічні аспекти дослідження. *Держава і право*. 2011. Вип. 52. С. 707-715.

REFERENCES:

1. Yeschuk, O.M. (2014). Administrative and legal protection in the information society. *Informatsiia i pravo*, 2 (11), 30-33. Retrieved from: <http://ippi.org.ua/sites/default/files/14eomois.pdf> [in Ukrainian].
2. Skakun, O.F. (2001). *Theory of state and law: a textbook*. Kharkiv: Consum [in Ukrainian].
3. Tsvik, M.V., & Petryshyn, O.V., & Avramenko, L.V. et al. (2009). *General theory of state and law: textbook for students. jurid. higher education institutions*. Kharkiv [in Ukrainian].
4. Isayeva, V.V. (2013). Functions of law: theoretical and legal analysis. *Chasopys Kyivskoho universytetu prava*, 1, 45-48. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chkup_2013_1_12 [in Ukrainian].
5. Myronets, O.(2016). Implementation of the protective function of administrative law. *Yurydychni visnyk «Povitriane i kosmichne pravo»*, 39(2), 62–67. Retrieved from: http://www.law.nau.edu.ua/images/Nauka/Naukovij_jurnal/2016/statji_n2_39_2016/12.pdf [in Ukrainian].
6. Fateev, P.P. (2010). The concept and structure of the mechanism of administrative and legal regulation. *Nauchnyy vestnik Ural'skoy akademii gosudarstvennoy sluzhby*, 3 (12), 18-21 [in Russian].
7. Rabinovich, P.M. (2007). *Fundamentals of the general theory of law and the state: textbook. manual*. Lviv: Krai [in Ukrainian].
8. Alekseev, S.S. (1966). *Mechanism of legal regulation*. Moskva: "Legal literature" [in Ukrainian].
9. Zvarych, R.V. (2017). Regulatory function of law in the system of functions of law. *Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького*. Серія : Право, 4, 20–28. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nivif_2017_4_5 [in Ukrainian].
10. Botvinov, R. (2016). Features of the law enforcement function of the state in modern Ukrainian society. *Efektynist derzhavnoho upravlinnia*, 4 (49), 156-163. Retrieved from: http://www.lvivacademy.com/vidavnistvo_1/edu_49/fail/19.pdf [in Ukrainian].
11. Tymoshenko, V. (2017). Introduction to the course "functions of law". *Pravo Ukrainy*, 2 [in Ukrainian].
12. Drobotov, S.A. (2011). Ensuring the security function of law: theoretical and methodological aspects of research. *Derzhava i pravo*, 52, 707-715. Retrieved from: <http://dSPACE.nbuv.gov.ua/handle/123456789/34077> [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції: 14.12.2019

УДК 342.349.6

Абрамовський Роман Романович,
здобувач Науково-дослідного інституту публічного права

**ДОСТУП ДО ІНФОРМАЦІЇ ПРО СТАН НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО
СЕРЕДОВИЩА ЯК ФОРМА УЧАСТІ ГРОМАДСЬКОСТІ В УХВАЛЕННІ
ЕКОЛОГІЧНИХ РІШЕНЬ**

Стаття присвячена аналізу права доступу до інформації про стан навколишнього природного середовища як форми участі громадськості в ухваленні екологічних рішень. Досліджено поняття екологічної інформації та інформації про стан навколишнього природного середовища. Акцентовано на необхідності розрізнення цих понять. Визначено підстави обмеження надання екологічної інформації. Розглянуто шляхи поширення інформації про стан навколишнього природного середовища. Запропоновано напрями удосконалення доступу до інформації про стан навколишнього природного середовища як форми участі громадськості в ухваленні екологічних рішень.

Ключові слова: охорона навколишнього природного середовища, екологічні права громадян, екологічна інформація, гарантії, рішення, відповідальність.

Abramovsky R. ACCESS TO INFORMATION ON THE STATE OF THE ENVIRONMENT AS A FORM OF PUBLIC PARTICIPATION IN ENVIRONMENTAL DECISIONS

Випуск 7. Спецвипуск. 2019